HALK BİLGİSİ HABERLERİ

İstanbul - Eminönü Halkevi Dil ve Edebiyat şubesi
tarafından çıkarılır aylık folklor mecmuası

Yıl : 10 Haziran 1941 Sayı : 116

MAZMANLAR VE MUTAFLAR

22/9/1939 tarihinde Maraşta Mazman ve Mutaf esnafı arasında bulunuyoruz ; esnafın çalışma tekniklerini incelerken ustalardan Sarıca Mehmet oğlu Abdullah Sarıcadan da şifahî bilgiler topluyoruz.

Mazman; keçi kılından ip örenlere, Mutaf ise bu ipleri hususî tezgâhlarında dokuyanlara deniyor.

Başlığımızı hazırlıyan bu iki isim kıl örgü ve dokuma işlerinin tekâmül etmiş ve şehirleşmiş adlarından olsa gerektir. Çünkü kılip büküm ve dokuma sanatı yürüklerde hâlâ basit bir halde olup adları kıl bükme, çul dokumadır. Görüyoruz ki kıl bükme mazmanların, kıl dokuma mutafların adlarından önceki tabirlerdendir. Yürükler kıl iplerini kirmen ve iğ ile bükerler, çul adını verdikleri kılip dokumalarını ıstarlarda, kon tezgâhlarında dokurlar [1].

Bu iptidaî ve göçebe sanat, şehirlere yayılınca fazla kazanç temini maksadıyla modern şekiller almış ve temin ettiği sürat sayesinde yürüklerin aylarca yapamadıkları işi bir kaç günde onarmağa muvaffak olmuştur. Bugün hâlâ aşiret arasında dokunan çullar. bilhassa Silifkenin Mağara nahiyesi köylerinde yapılan çullar; en zarif kilimler kadar süslü ve kuvvetli bir haldedir.

Mazmanlar büküm işine bir takım âletler ilâve ederek bu sanatı hızlaştırmış oldukları için çok zaman aşiret bile günlerce iğ ve kirmen ile ip bükeceğine lüzumu olan ipini yaylaya göçerken Maraş pazarından tedarik veya mübadele etmektedirler.

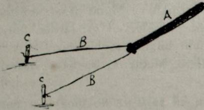
Mazmanlar büktükleri kılipleri aşirete satmakla beraber mutaflara da yetecek kadar hazır ip bulundurmak mecburiyetindedirler.

---

[1] Kontezgâhı için bak: Cenupta Türkmen oymakları, kısım 5, Sa. 89.

Mutaflar mazmanlardan aldıkları kılipleri tezgâhlarında dokuyarak halkın ihtiyaçlarına cevap vermektedirler. Mutaflar bu ipleri **direzinleyip** (tezgâha takmak demektir) **iğma** (tekmil, tanzim etme) ettikten sonra: Döşeme çullar, Hayvan yem torbaları, Gebreler, (hayvanları timar etmeğe mahsus keseler) Kıl kolanlar, Bellemeler, Yularlar, Kıl halatlar gibi en çok köylülerimize yarıyacak lüzumlu hayvan bakımına mahsus eşyaları meydana getirirler.

Hemen az çok Türkiyenin her şehrinde bu sanata ait işçi bulunur ise de bunun en faal sahasını cenubu şarkî vilâyetlerimizde görebiliriz. Maraş ve Antep mazmanları ile mutaflarının sanatlarına daha sadık kalmış olması zikre değer hattâ bu sanatın oralarda piri de **«İmam-ı Gazalî»** olarak tanınmıştır.

Mancınık

A — Değerek.
B — Kıl Kendirler.
C — Kazıklar.

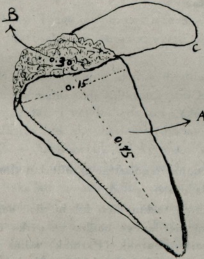
Mazmanların kullandıkları âletler: **Mancınık, Dağarcık, Çark, Tezgâh** adını alır. Bu âletler basit bir takım ahşap yapılardır.

Mazmanlar pazarlarda köylüden satın aldıkları keçi kıllarını yıkayıp kuruturlar, ondan sonra ilk âletleri olan mancınıklar vasıtasile kılları iyice atarak elyafını ayırırlar. Aşiret ise bu işi kendi ellerile yaptıkları kıl daraklarla onarırlar. Mazmanlar arasında böyle tarak yoktur. Fakat mancınıklar kılları taraklarından daha iyi attıkları ve elyafı örseletmedikleri için onların hazırladıkları kıllar aşiretin taranmış kıllarından daha değerli fiyatlarla satılır. Bunun için köylüler pazarlara getirdikleri kılları taramadan getirirler; bu nevi temizlenmemiş kıl ve yünlere **Çepilli** adı verilir.

Mancınık bir deynek, iki kıl kendir ve iki kazıktan ibaret bir âlettir, 60 santim uzunluğunda, beş santim kutrunda olan bu deyneğin bir ucu ip bağlanacak tarzda oyulmuştur, bu oyulan yere altı metroluk bir kıl ip ortasından ilmeklenerek sıkıca bağlanır. Bu iplerin uçları, araları 80-90 santim açıklıkla iyice süpürülmüş ve döğülmüş toprak bir zemine kazıklarla mıhlanır. Bu kazıklar ekseriya Maraş tabirince: **Dağkirazı** yani kızılcık ağacından yapılmıştır. Bazı mazmanlar bu kazıkların demir olanlarını da kullanırlar. Kurulmuş mancınık adını alan bu atma âletinin ipleri arasındaki zaviyenin

içine yıkanmış çepeli [1] temizlenmiş kıllar dökülür, mancınıkçı deyneğini sağ elile tutarak yukarıdan aşağı doğru iplerin arasındaki kıllar yukarı aşağı uçurtmaya ve sağa sola kaçanları kendi muhitine almak suretile elyafını ayırarak kılları **Mencik** haline getirir. Bu suretle atılmış keçi kıllarının adına **Mencik** denir.

Atılmış mencik bir araya toplanır ve kıl bükme işini gören işçinin **dağarcığına** doldurulur.

Dağarcık:

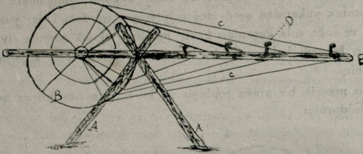
A — Dağarcık.
B — Mencik.
C — Boyuna geçen ip askı.

Dağarcık; tabakalanmış bir keçi derisinin şeker külâhı (mahrutî) şeklinde bükülmüş olmasına denir. Kıl bükücüler askı ipi ile bu dağarcıkları boyunlarına çanta gibi geçirerek sol böğürlerine asarlar ve içine atılmış yani mancınıktan çıkmış kılları doldururlar. Mencik adını alan bu kılları sağ ellerile hafif tutam yaparak baş, orta ve şehadet parmakları arasından **çarka** ve merdaneye yerleştirerek bükülmesine hizmet ederler. Bu ameliyat kıl büken işçinin merdanelere ve çarklara doğru ileri ve gerisingeri gidip gelmesiyle yapılır.

Kılı bükenler oldukça usta işçilerden intihap edilmesi lâzımdır. Çünkü büküm işi meleke görmüş yordamlı ellere muhtaçtır.

---

[1] Çepel: Hayvan pislikleri, diken ve ot gibi kıllara yapışmış olan pisliklerin adıdır.

Çark

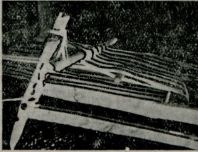
A — Çark ayağı.
B — Dolap.
C — Şiltelik.
D — Barnak (Parmak).
E — Çark dilmesi.

Uzun bir salonun bir tarafında merdaneler çocuklar tarafından döndürülürken diğer tarafta çarklar sıravâri dizilmiştir.

Dağarcığın içindeki mencik dağarcıktan taşkın iken kıl bükücü sağ el parmakları arasına aldığı kıl destecikleri merdaneye bağlar ve çarka doğru büküle büküle getirdiği ipin ucunu çarkın Barnak (Parmak) adını alan yerine takar, bu defa ip bütün süratile tekrar bükülerek kuvvetleşir; parmaklardan çıkarılıp ortalama denen çivilerden birine ipin tam ortası geçirilince sıkı bükülmüş ipin iki bükümü bir araya gelir gelmez sarılır ve matlûp kılıp meydana gelir. Bunlar yumaklar haline konup satılığa veya tezgâha götürülür veya **İyma** edilir. İyma, kılların bir çubuğa takılarak dokuma tezgâhına teker teker gerilmesine denir. Gerilmiş ve dokunmaya hazırlanmış tezgâhın adına ise **Derzin edilmiş, Derzinlenmiş** ismi verilir ve artık Mazmancının işi biterek vazife Mutafa intikal etmiş olur.

Mutafların kullandıkları tezgâhın adına mutaf tezgâhı denir. Tezgâha ipler gerildikten yani iyma edilip derezinlendikten sonra artık işe başlama çağı girmiş sayılır; mutaf tezgâhını iyice anlamak için onun bütün teşkilât ve âletlerini kroki ile gözden geçirmek lâzımdır. Yazımıza nihayet vermeden önce bu mutaf tezgâhının teferruatını inceliyebiliriz.

Mutaf tezgâhlarında krokimizde işaret ettiğimiz harfler ile tezgâh teferruatının aldığı adlar:

Hazırlanmış Mutaf tezgâhı.

A — Tezgâhın umumî iskeletini iki tarafta bağlıyan salmalara **Hayma** denir. Haymalar ne kadar kuvvetli olursa dokuma işi o kadar pürüzsüz olarak meydana gelir.

B — İki kuvvetli hayma direklerini altlı ve üstlü bağlayan ve aynı zamanda derezinlenmiş kılların arzını kontrol eden direklere **Girit** adı verilir. Giritler iplikleri ve dokumayı ve yukarıdan aşağı sararken işleye işleye pek mücellâ bir hal alır. Dokunan çullar aşağı giride sarılır.

C — Dokunacak çul kumaşın kıl ipleri giritlere geçirilirken altlı üstlü yerleştirilmiş olduğundan bu iplerin atkıları arasına her dokuma kılı için bir **yuva** hazırlanır, buna **Kücü** denir. Kücünün daima ilmekleri ile iplikleri alt ve üst olduğu yerde yuva kapanmadan arasına bir değnek geçirilir ki buna **Kücüsaptası** tesmiye olunur. Birbirlerine çapraz geçen ipliklerin yekdiğerine temas ettikleri yer ise asıl Kücüdür.

D — Alt girit adını taşıyan direğin önüne işçi oturur ve kücülerin arasına geçireceği ipleri baş ve şehadet parmağı ile ve süratle sağdan sola yürütür, kücüyü açar, tekrar soldan sağa geçirerek kücüyü kapar; bu suretle dokuma işi tekâmül eder. Burada aşağıda inceleyeceğimiz **Mitit** âleti de sıksık yerini değiştirir.

E — Tezgâhın atkılarla gerilmiş haline Derezin denildiğini görmüştük. (Derezini hazırlanmamış ahşap yapının adı Tezgâh olduğu malûmdur).

F — Giritleri kuvvetleştirmek ve arada açıp çevirmek için ara yere geçen bir tahta kama vardır ki: bunun adı **Çap**tır. Onun altında da Mitit bulunur.

H — Burada gösterdiğimiz **çubuk** tezgâhlarda iş bölümünü ayırt etmek için kullanılır. Dokunacak miktar bitince ipler çubuğa öyle geçmiştir ki çubuk çıkarılır çıkarılmaz dokuma iki parçaya bölünür, bu çubuk dokunacak çulun boyuna göre hazırlanır.

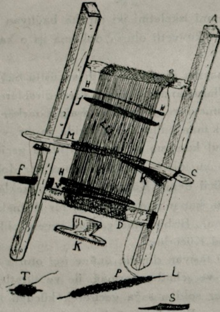
J — Kücüyü alt ve üst eden bu deynek her ip geçtikçe birinci ipi sa-

rar ve gelecek ikinci ipe hazırlık yapar, bunun adına **Zumbara** denir.

R — Kücüyü gergin tutan tahtalardır. Bunlar **Kücü kayığıdır**. Eğer bu işi ipler temin ederse buna **Argacık** adı verilir.

P — Argacığa bağlı olan ip daima tezgâhın **Çağ** denilen yumağına bağlı olur, bu ipe de **Argacık** denir.

K — Çul dokunurken Kücü arasına girdikten sonra dokumayı sıkıştırmak için üzerine dişli bir demir veya odundan yapılmış el tarağı ile vurulur. Bu tarağa **Darak** yahut **Kirkit** denir.

Mutaf tezgâhı krokisi

L — Argacığa bağlı olan deyneğe dokunacak ipler sarılır, yumak edilir; bu deyneğin adına **Çağ** denir.

S — Bir ucu sivri olan bir tahta parçasıdır. Bu tahta dokuma söküldükten sonra kumaştan artan ipleri örerek saçak yapmaya yarar, adına **Dereviş** denir.

T — Kumaş veya dokuma söküldükten sonra artıya kalan ipler yumak edilir; buna ise **Kücüyumağı** adı verilir.

Yürükler arasında alelâde **ıstarda** dokunan bu gibi dokumalar şehirlerde muhtelif âletlerle daha büyük bir sürat temin eder.

V — Mitit: Bu âlet demirden veya tahtadan yapılmış bir endazedir. İki parçadan teşekkül eder, dokunacak kumaşın muntazam bir ende temadi

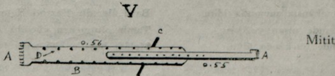
ÂŞIK EMRAH'A DAİR

On üçüncü asrı hicrî ortalarında Çoruma uğramış olan meşhur şair Erzurumlu Emrah yanında şakirdi Tokatlı Nuri ile Çorumda epey bir müddet kalmıştır.

1264 hicrî yılında Çorumda müftü bulunan âlim, şair Leblebici oğlu Hacı Ali Ârif Efendi, Emrah hakkında câhil adam, kahvede saz, söz ile vakit geçiriyor gibi kelâm sarfettiği Emrahın kulağına değdiğinde aşağıya dercedilen koşma ile destanı yazıp müftüye gönderdiği ve müftünün bunları görünce Emrah'a tarziye vererek gönlünü aldığını söylerler. Bu destan ile koşma elimizde bulunan matbu divanda görülemediğinden şimdiye kadar ele geçmemiş olduğu zannedilerek Emrah hakkında tetkikatta bulunan sayın bilginlerimize bir hizmette bulunurum ümidile neşretmeği muvafık gördüm.

---

etmesine yarar, yeri alt giridin üstündedir. Dokunacak kumaş 15-20 santim çoğalınca Mitit daima başlangıç tarafına alınır. Âletin iki ucu dikenlidir, dikenler çulun genişliklerine geçirilir ve kumaşın genişlik ayarını Mitit tanzim eder.

A - Taraflarına **Dişlik,** B - kısmına **Geniş** veyahut **Göğüs,** C - kamasına **Dutku,** D - deliklerine **Göz** adları verilir.

Dutku kumaşın eni kadar olan yerde gözlere girer.

Bugün ve yarın yerini fabrikalara terkederek dünyaya veda etmekte olan bu Türk iptidaî tezgâhları vakit zayi edilmeden bütün teknikleriyle toplanıp neşredilmesi her Türk için bir yurt ve benlik borcudur. Ben bu makalemde Mazman ve Mutafların çalışma işlerini mükemmel bir surette yazmış olduğumu iddia etmiyorum, bilâkis bu işde tamamen muvaffak olmadığımı itiraf etmek mecburiyetindeyim; zira, bu gibi tetkikler güzel çekilmiş fotoğraflara ve aylarca yapılmış tetkiklere muhtaç uzun etütlerin mahsulü olmaya lâyık şeylerdir. Bunu da en iyi yapacak Halkevlerinin çalışkan gençleridir. Mütalâalarım yalnız Mutaf ve Mazmanlar için değil, bilumum halk sanatları ve halk bilgileri içindir.

Ali Rıza Yalgın

Âlim isen gel ol ilminle âmil
Tariki Hak budur billâh efendi
Sakın her dergâha sen olma sâil
Dergâhı Mevlâdır dergâh efendi.

Hakkı bul nâhakka eyleme tapu
Yâr için ağyare kılma tekâpu
Bir kapu bağlarsa açar bin kapu
Fatihülebvaptır Allah efendi.

Bir kimseye ur ki urulmıyasın [1]
Bir amel işle ki sorulmıyasın
Bir tarika gir ki yorulmıyasın
Doğru Hakka gider o rah efendi.

Sofi diler isen cenneti huri
Getürme kalbine kibrü gururi
Sakın gâfil sanma ey gözüm nuri
Her fenne âlimdir Emrah efendi.

***

Hakikatte zaman mekân yoğiken
Zamansız mekânsız zamanda idim
Ademde âlemde nişan yoğiken
Cibali ademde bürkânda idim.

Bu mâna zâhirdir âşıkı sâfa
Olar ki hakkiyle kılar musafa
İrade olmadan nun ile kâfe
Kâf ve nun içinde nihanda idim.

Evvel Allaha vâhidü kahhar
Murat etti gencin eyledi izhar
Yarattı bir tane cevheri şehvar
Lemani dürrii rahşanda idim.

Sanii hakikat oldu lemyezel
Fesuphanellezi aizzü ecel
Nuru Muhammeddir cümleden evvel
İnandım billâhi imanda idim.

İptida habibin halk etti ol Hak
Âlemi ol nura kıldı müstağrak
Nurunu yüzünden eyledi mutlak
Nur ile nur oldum nuranda idim.

Ârif olan anlar bu ilmi razdan
Cevheri hakikat çıkar mecazdan
Âlemi ulviyat yaradılmazdan
Ben lâ ve illâda devranda idim.

Çünki ol alîmü allâmü dânâ
Muhammed ismine basıldı imza
Madenî esrarın etti hüveyda
Yazılan höcceti bürhanda idim.

Anın hürmetine oldu dü âlem
Baisi âlemdir Hazreti Hatem
Tamir olunurken vücudu Âdem
Melâik haylile ben anda idim.

Düzdü anasırdan cismi Âdemi
Ademle müzeyyen kıldı âlemi
Olzaman olup aşkın mahremi
Âşık oldum aşkla cananda idim.

O dem mahrem olup esrarı aşka
Kul oldum dergâhı hünkârı aşka
Ruhlar cemolunca pazarı aşka
Ben sarayı hası sultanda idim.

---

[1] Bu kelimeyi (ürki ürülmiyesin) diye okuduklrını duydum ise de diğer ayakları «sorulmıyasın» «yorulmıyasın» olduğu için «urulmıyasın» tarzında okunmasının doğru olduğu anlaşılmaktadır.

Hitabı elesti kıldıkta yezdan
Rabbimizsin dedik cümle olzaman
Secdeye vardıkta ervahı insan
Kâmiller saffında sağ yanda idim.

Emroldu eşyaya Haktan emanet
Eba eylediler arzü semevat
Âdem kabul edüp kıldı itaat
Yazılan ahdile peymanda idim.

Lâda mahveyledim bu mümkinatı
İllâda farkeyledim Hakkın isbatı
Mustafa olmaz mı gönül mir'atı
Âdem Safî ile cenanda idim.

Gitti Âdem Safî devretti devran
Günden güne arttı evlâdı insan
Yapıldı sefine emroldu tufan
Nuh ile beraber tufanda idim.

Tarafı rahmandan olundu ferman
Kâbeyi yapmağa Halilürrahman
Gökten İsmaile inende kurban
Ben tavafı beyti rahmanda idim.

Ne esrar var bunun tekaddümünde
Ehli idrakin olur tefehhümünde
Hak ile Musanın tekellümünde
Turu Sinada bir mekânda idim.

Berkarar olunmaz cihan cahında
İstirahat ara Hak dergâhında
Sultan Süleymanın tahtgâhında
Şahı mürgan ile divanda idim

İlmi ledünidir bu ilmi müphem
Mânayı hakikatça Allahü âlem
Gelince cihana İsebnü Meryem
Ben de anasırı bicanda idim.

Mukaddere hail olur mu tedbir
Elbette fesheder tedbiri takdir
Okuyup indikte İncili tefsir
Müstakı nüzulü furkanda idim.

Gör ne hûb bezendi sarayı suphan
Hane zıyp olmadan konar mı sultan
Teşrif buyurunca resulü zişan
Ben mutii rahı erkânda idim.

Odur evvel âhır fahrı cihanın
Vasfı mümkün müdür öyle zişanın
Dört kitap içinde medhini anın
Gûş edip deryayı hayranda idim.

Ol kâşifülesrar o dürri şehvar
Güneş gibi dinin eyledi izhar
Dahi mestur iken ol sırrı settar
Anın dergâhında derbanda idim.

Şeyheyni hulefa Ebubekr Ömer
Burcu ehlûllâh Osman ve Hayder
Erenler içinde cihadı ekber
Şahı Merdan ile meydanda idim.

Ebülbeşer bağı eremde iken
Sarayı anasır hedimde iken
Silsilem sahrayı âdemde iken
Ben meydanı aşkta seyranda idim.

Bu mana muğlâktır gelmez beyana
Akıllar mı erer sırrı suphana
Validem gelmeden mülkü cihana
Ben rahmi maderde gümanda idim.

Emrah sana haktır bu ilmi esrar
Birlik hakikatin eyledin ikrar
Neylerim mektebi mantık ve izhar
Ezelden mektebi irfanda idim.

Eşref Ertekin

237 — Okmeydanında buhur yakmak.
238 — Okunu atıp yayını asmak.
239 — Okkalı.
240 — Ok yaydan çıkmak.
241 — Önayak olmak.
242 — Evin yolunu kaybetmek.
243 — Evin yolunu bilir zekilerden.
244 — Önüne bakmak.
245 — Önüne yuvarlanmak.
246 — Önünü ardını gözetmek.
247 — Önünü almak.
248 — Öne düşmek.
249 — Oldum olasıya.
250 — Ölmüş köle azat etmek.
251 — Ulu orta gitmek.
252 — Omuz öpüşmek.
253 — Avını köpeğinden ayırt etmek.
254 — Ava gelen delilerden.
255 — Oyunun sakalı bitmek.
256 — Ev yıkmak.
257 — Ayaz paşa kola çıkmış.
258 — Ayasofyada dilenip Sultanahmette zekât vermek.
259 — Ayak türabı.
260 — Ayağının altına karpuz kabuğu koymak.
261 — Ayağının bağını bozmak.
262 — Ayağının toziyle.
263 — Ayağına ip takmak.
264 — Ayağına düşmek.
265 — Ayağına sıcak su dökmek.
266 — Ayağını denk almak.
267 — Ayağını kaydırmak.
268 — Ayağını kesmek.
269 — Ayağını yorganına göre uzatmak.
270 — Ayağı özengide olmak.
271 — Ayağı suya ermek.
272 — Ayak altına almak.
273 — Ayak bağı.
274 — Ayak basmak.
275 — Ayak patırdısı.
276 — Ayak teri.
277 — Ayakdaş.
278 — Ayak sürütmek.
279 — Ayak takımı.
280 — Ayakkabını çevirmek.
281 — Ayaklanmak.
282 — Ayakları suya ermek.
283 — Ayaklı kütüphane.
284 — Ayak yolu.
285 — Ayağı çukurda olmak.
286 — İp ucu.
287 — İp parası.
288 — İpten kazıktan kurtulmak.
289 — İpsiz.
290 — İpsiz, sapsız.
291 — İp takmak.
292 — İp kuşaklı.
293 — İpliği pazara çıkmak.
294 — İpi boğazına takmak.
295 — İpini sürüklemek.
296 — İpini kendi çekmek.
297 — İpi uzun, kuyusu derin olmak.
298 — İpe un sermek.
299 — İpi kırmak.
300 — İpi ile koyun inlememek.
301 — İt oğlu it.
302 — İt ile harara girmek.
303 — İt hali.
304 — İt dişi, domuz derisi.
305 — İt kadar hali olmak.

306 — İtin götüne sokmak.
307 — İtin ard ayağı.
308 — Ay başı.
309 — İç etmek.
310 — İç güveyisinden hallice.
311 — İri yarı.
312 — İçli - dışlı.
313 — İçinden pazarlıklı.
314 — İçi çıfıt çarşısı.
315 — Aydın Abbas kısa kes.
316 — Ayranlığı şişmek.
317 — İş açmak.
318 — İş adamı.
319 — İş eri.
320 — İş işten geçmek.
321 — İş başında bulunmak.
322 — İş çıkarmak.
323 — İş başa düşmek.
324 — İşin hale alınacak yeri.
325 — İş güç etmek.
326 — İş görmek.
327 — İşi Allaha kalmak.
328 — İşi bitmek.
329 — İş bitirmek.
330 — İşi altun olmak.
331 — İşi rast gelmek.
332 — İkindiden sonra dükkân açmak.
333 — İğne ile kuyu kazmak.
334 — İğneden ipliğe varıncıya kadar.
335 — İki ucunu bir araya getirememek.
336 — İki öküze saman verememek.
337 — İki ayağını bir pabuca koymak.
338 — İki canlı.
339 — İki dirhem bir çekirdek.
340 — İkide birde.
341 — İki eğriden bir doğru çıkarmak.
342 — İki gözüm.
343 — İki gözü iki çeşme.
344 — İki lâkırdıyı bir yere getirememek.
345 — İki yakası bir yere gelmemek.
346 — İki yüzlü.
347 — İleri gelen.
348 — İl ile gerdeğe girmek.
349 — İlk göz ağrısı.
350 — İnce eğirip sık dokumak.
351 — İneğim sağma.
352 — İni gunu.
353 — Eyvallah.
354 — Ayının ayağa kalkışı.
355 — Ayı varmak.
356 — Ayıya kaval çaldırmak.
357 — Aynacı.

B

358 — Babayani.
359 — Babayiğit.
360 — Baş üstüne.
361 — Baş ağrısı.
362 — Baş iğmek.
363 — Baş başa vermek.
364 — Baş bağlamak.
365 — Baş belâsı.
366 — Baş tacı.
367 — Baştan aşmak.
368 — Baştan başa.
369 — Baştan çıkmak.
370 — Baştan savmak.
371 — Baştan kara.
372 — Başlı başına.
373 — Başımda kışladı.
374 — Başımla beraber.
375 — Baş kaldırmak.
376 — Baş kesmek.
377 — Baş göz olmak.
378 — Başgöz etmek.

— Arkası var —

Mehmet Münif

KIRK OĞLANIN TALİİ

— II —

Cesaretli, sabırlı oğlan sabahı heyecanla beklemiş, sabah olmuş. Peri kızına sabah kahvealtısı gelince, kız düşünmüş, demiş ki:

— Bu, ne ise her halde bugün bulmalıyım..

Bu işi hiç kimseye sezdirmemiş, babasına dahi bildirmemiş. Kız sabah kahvealtısı yaparken, oğlan da beraber kahvealtı yapmağa başlamış. Peri kızı kahvealtı tabağına yabancı bir elin gelip gittiğini görmüş. Bu eli derhal yakalamış ve demiş ki:

— Sen kimsin? Ne kişisin? Burada ne arıyorsun? Bir peri padişahının odasına nasıl gelinir?

Oğlan keçeyi çıkarmış. Güzel ve yakışıklı imiş. Kız oğlanın bir padişah oğlu olduğunu keşfetmiş ve ona âşık olmuş.

Oğlana demiş ki:

— Sen buraya nasıl geldin? Niçin geldin? Kimsin? Buraya gelmekten maksadın nedir? Söyle bakalım!

Oğlan da demiş ki:

— Ben falan yerin padişahının oğluyum. Fakat sizi rüyada gördüm, aşk bağladım. Bu aşkımı söndürmek için sizi aradım, buldum. Öyle hissediyorum ki, sizde de bendeki gibi bir sevda var...

Oğlan bu sefer derdini açmış:

— Ben buraya geleli bir hafta oldu, bir haftadır memleketinizde dolaşıyorum. Kimseye derdimi anlatamadım. Derdimi anlatmak için de sizden teminat almağa geldim. Ben seni Allahın emriyle alacağım. Babandan istemeğe geldim. Sizin şeraitiniz ne ise bana söyleyin! Ben de o şekilde babana dünür göndereyim..

Kız demiş ki:

— Babamın beni satmak için üç şartı var: Birisi, üç pehlivanını yıkmak. Diğeri, dünyada ne kadar ekin varsa bunları birbirine karıştırmak sonra hepsini sabaha kadar ayıklamak. Üçüncüsü de, devler kulesinden gül getirmek.. Eğer bu şartları yaparsan beni sana verir.. Yapamazsan o da senin kelleni alır..

Oğlan:

— Peki demiş, şartları kabul ettim. Yarın babandan seni istiyeceğim.. Çıkmış gitmiş..

Ertesi sabah, oğlan bir iki koca karıya altın vererek padişaha dünür yollamış. Peri padişahı bu şartları kocakarılara söylemiş. Kocakarılar da kabul etmişler. Gelmişler, oğlana haber vermişler. Oğlan da padiaşha haber göndermiş:

— Şartlarını kabul ettim, demiş, her ne zaman arzu edersen hazırım. Benim müddetim azdır çabuk bitmesini istiyorum.

Padişah derhal emir vermiş:

— Üç pehlivan meydana çıksın! demiş.

Pehlivanlar ortaya çıktıktan sonra oğlan ne görsün ki, birer yumruk vursalar oğlanın sekiz yerden yumrukları ayrılacak..

Pehlivanlar çıktıktan sonra oğlan gelmiş. Bunların hakkından nasıl geleyim diye düşünürken arslan padişahının verdiği kıllar aklına gelmiş. Kılları çıkarmış, yakmış, birden arslanlar:

— Emrine âmadeyiz, emret, demişler.

Oğlan simasına giren bir arslan derhal meydan yerine atlıyarak pehlivanların hesabını görmüş. Arslan derhal çekilmiş, oğlan meydana atlamış, demiş ki:

— Şartın birisi bu idi, bitti. İkinci şartını söyle!

Padişah:

— Evet, demiş, bunu kazandın! Yalnız, şu odanın içindeki karışık ekinleri sabaha kadar dane dane ayıracaksın!..

Oğlan kabul ederek odanın içine girmiş. Bakmış ki oda dolu, karmakarışık. Bunu ayıklamak mümkün değil. Kafayı yere vurarak yatmış. Bir müddet uyuduktan sonra uyanmış. Bir de karınca padişahının verdiği kanatlar hatırına gelmiş. Bir kibrit çıkararak bunları yakmış. Kapının deliğinden karıncalar akmağa başlamışlar. Birer tane almağa yetmemiş. En nihayet gelen topal karınca:

— Altı aylık yoldan geldim, demiş; bir tane ayırmadan gidersem, emeklerim boşa gider..

O da ayırmış. Sabahleyin odayı muayene için biri müslüman peri biri cavur iki mütehassıs gelmiş. Bakmışlar ki oğlan her bir taneyi bir yere ayırmış, sonra yatmış uykuya dalmış..

Cavur mütehassıs:

— Yahu, demiş, bu kızı hak edecek! şuradan bir avuç karıştıralım, kızı vermeyiz.

Müslüman mütehassıs razı olmamış. Gürültülerine oğlan uyanmış. Muayenede haklı çıkarmışlar. Kazandığını söylemişler, padişaha haber yollamışlar:

— Oğlan kazandı, demişler; yalnız bir şartınız kaldı, bunu söyleyin!

Padişah demiş ki:

— Devler kalesindeki gülü de getirsin!

Oğlan kavalını iki defa üfürmüş. Bir arap gelmiş. Oğlan ona:

— Senden, demiş, şu dakikada devler kulesindeki gülü istiyorum. Hemen getirmelisin!

Arap gülü o saniyede alıp getirmiş. Oğlan gülü padişaha vermiş.

Kız:

— Bir şart da benim var, demiş, bu şartı da yaparsan o zaman varırım.

— Oğlan:

— Nedir şartınız? Diye sormuş.

Kız demiş ki:

— İki sandalye var. Birisi altın, birisi gümüş. Bu sandalyelerden birine oturup bir kahve içeceksin! Kahveyi dökersen seni öldüreceğim. Dökmezsen sana varacağım..

Oğlan:

—Peki, demiş, bana beş dakika müsaade et!

Bu sırada oğlana bir düşünce gelmiş. Defterindeki remil yazılarını hatırlamış. Bu yazılar da, altın sandalyede oturan bir kimsenin ölümüne işarettir, gümüş sandalyeye oturan bir kimsenin sağlığına işarettir, diye yazılı imiş.

Oğlan razı olmuş. İlk evvel altın sandalyeyi getirmişler. Oğlan:

— Ben bu sandalyeye oturamam, demiş, başka isterim. Bunlara çok oturdum.

Bunun üzerine:

— Gümüş sandalyeye otur, onda iç, demişler.

Gümüş sandalye gelince oğlan oturmuş. Kahveyi eline alınca, havaya uçmuş. Havada babasının sarayını görmüş. Gözleri yaşarmış. Gözünün yaşı tepsinin üzerine damlamış. Kahveyi dökmeden içmiş. Sandalye inmiş, bakmışlar:

— Kahveyi dökmüşsün! Diye iddia etmişler.

Oğlan da:

— Hayır, demiş, dökmedim. Semada babamın sarayını gördüm, gözüm yaşardı. Muayene edin. Eğer tuzlu ise göz yaşıdır, değilse kahveyi dökmüşümdür. Muayenede tuzlu çıkmış.

Kız demiş ki:

— O halde kazandın! İstediğin yere gidebilirim..

Kızın babasile ve annesile vedalaşarak ayrılmışlar. Kız, oğlana:

— Bin sırtıma, demiş, gideceğimiz tarafı söyle!

Oğlan gidecekleri tarafı gösterince, bir de ne görsün ki, ejderhanın köşkü önünde. Kız bu sefer bir ah çekmiş:

— Eyvah, demiş, sen beni ejderhaya götürüyorsun! Bu ejderha babamla benim için kaç senedir harp ediyordu. Bana yazık ettin!

Oğlan demiş ki:

— Korkma! Ben seni ona götürüyorum ama, orada bırakmam.

O sırada bunların kırk birinci günü imiş. Ejderha yolun kenarına çıkarak:

— Sahtekâr oğlu! Diye bir nazar atmış, kırk günde gelecektin. Bugün kırk birinci gün!

O sırada yer yarılmış, ejderha içine düşmüş, yer kapanarak ejderha içerde kalmış.

Kızla oğlan gelmişler. İçerdeki karısı bunları görmüş:

— Korkmayın, demiş, gelin! Ejderha öldü. Hemen kaçalım.

Oğlan sormuş:

— Ejderha ne oldu?

Karısı demiş ki:

— Kırk günde gelmedin. Bugün kırk bir. Bir nazar vurdu. Bu nazarda yer yarıldı. Kendisi oraya düştü, yer kapandı, içeride kaldı.

Oğlan orada iki gün kalmış. O kala dursun, biz gelelim babasına.. Oğlanlarım geliyor diye onlara karşı çıkan padişah, oğlanlarını saymış, otuz dokuzunu bulmuş, birini görememiş. Demiş ki:

Küçük kardeşiniz nerede?

Kardeşleri demişler ki:

— Artık ben evlendim, dedi. Nerede olsa çalışırım, diye o memlekette kaldı.

Bu cevabı alan padişah fena halde kızmış:

— Peki, demiş, mademki beni saymadınız. Ben de sizin düğününüzü yapmıyacağım..

Gelelim oğlana... Ejderhanın köşkünde pahada ağır, yükte hafif ne

ÇUKUROVADAN MANİLER

Ceyhan kazasına bağlı Mustafabeyli köyünde derlenmiştir.

Adanada terziler,
Biçe, biçe bezdiler;
Osmaniye kızları
Bizden hile sezdiler..

Daldan dala ip gerdim,
İplere mendil serdim,
Darılma hanım teyze,
Oğluna gönül verdim..

Pencereden baktılar,
Halkalı şeker attılar,
İki oğlanı kız için,
Cayır cayır yaktılar..

Gökte yıldız bir sıra,
Yârim gitti Mısıra,
Yârim çağıraydı beni,
Giderdim ardı sıra..

---

kadar mal varsa almışlar yola çıkmışlar.

Günlerden bir gün babasının sarayına yaklaşmışlar. Bir çiftçi ile babasına haber göndermiş.

Zavallı padişahın hiç bir haberi olmadığından kızmış:

— Benim o adlı evlâdım yok demiş.

Oğlan kimsenin gelmediğini görünce şehre girmiş. Saraya gitmiş. Babasının elini öpmüş, iki karısı da babasının ellerini öpmüşler. Babası bunu reddetmiş:

— Beni istemiyen evlât, demiş, nerede isterse orada kazanır, yer.

Oğlan hali keyfiyeti anlatmış. O zaman babası demiş ki:

— Aferin oğlum sana! En akıllı oğlum eskiden de sendin, gene sensin!

Kırk gün kırk gece hepsine birden düğün etmiş. Düğünden sonra bu oğlunu çağırmış:

— Ben, demiş, ihtiyarladım. Bundan sonra padişah da sensin, hükümdar da sensin..

Kendisi padişahlıktan çekilmiş; onlar mesut ve bahtiyar olmuşlar.. Allah bizlere de bahtiyarlık versin. Gökten üç elma düştü, biri benim, biri senin, biri de söyliyenin [3].

Naki Tezel

[3] Bu masal, Dinar kazasının Dikici köyünden Mehmet oğlu 27 yaşında İbrahim Tuncerden tesbit edilmiştir. Kendisi masalı Mucurlu Seyfullah Etiden dinlediğini söylemiştir. Seyfullah Etı cahildir, 36 yaşındadır. Kendisinin bu masalı çok küçükken öğrendiği anlaşılmıştır.

İncecik uzun yollar,
Yar bana üzüm yollar,
Ne hayırsız yârim var,
Selâmı gündüz yollar..

Gemilerde yan direk,
Suyu nerden indirek,
Kuşlar dilden anlamaz,
Yâre selâm gönderek..

Arabası dört teker,
Yaylalara kum çeker,
Benim nazlı yârim,
Nerelerde ah çeker.

Derelerin derini,
Gölgelerin serini,
Sana nerden bulayım,
Kardan beyaz gelini.

Bizim köyün kızları,
Sürmelidir gözleri,
Gözlerine bakarken,
Kaçırdım öküzleri.

Bir taş attım trene,
Treni şaşırmaya,
Çok muskalar yazdırdım,
Kız seni şaşırmaya..

Atladım girdim bağa,
Başım değdi yaprağa,
Kız ben seni almazsam,
Girmem kara toprağa..

Şemsiyesi morumuş,
Yâr sevmesi zorumuş,
Hastalandım yâr sevdim,
Müşterisi çoğumuş..

Köprünün altı tandır,
Yandır Allahım yandır,
Karı sana beş lira
Şu kızı bana kandır.

Köprünün altı diken,
Yaktın beni gül iken,
Allah da seni yaksın,
Üç günlük gelin iken..

Köprünün altı çiçek,
Orak getirin biçek,
Şimdi bir moda çıkmış
Güzeller seçilecek..

Armudun dibi kuyu,
Uyu sevdiğim uyu;
Adam serhoş olur mu?
İçtiğin üzüm suyu..

Harman yeri hoş yeri,
Sevdiğim yavaş yürü,
Yavuklum yok diyordun,
Al yanakta diş yeri..

Armudun kökü suda,
Oğlan anan ne huyda,
Ne huyda olursa olsun,
İkimiz de bir boyda..

Almalar oyulur mu?
Güzele doyulur mu?
Güzel seven yiğidin,
Kolları yorulur mu?

Kalenin ardındayım,
Araplar yurdundayım,
Eller ne derse desin,
Ben bir yâr derdindeyim.

Cici pabucum cici,
Bastığım çimen içi,
Şu köyün kızları,
Kavrulmuş badem içi..

Kaşları enni enni,
Yâr bana kinni kinni,
Yâr dizimde uyumuş
Yâr nenni, nenni, nenni..

Kara duda yaslandım,
Yağmur yağdı ıslandım,
Ben o yârin koynunda,
Şeker ile beslendim..

Kaleden endim düze,
Su bağladım nerkize,
Yedi yıl hizmet ettim,
Kara gözlü bir kıza..

Geminin düzeni yok,
İçinde gezeni yok,
Çok cihanlar dolaştım,
Yârimden güzeli yok..

Gemi kalkar su akar,
İçinde yârim bakar,
Eğdirmiş şapkasını,
Kâhgülü beni yakar...

Bugün ayın onudur,
Yüküm buğday unudur,
Evliye gönül verme,
Eve gider unutur.

Kalede yılan öter,
Bağdatta hurma biter,
Ergen kızın koynunda,
Yapraksız meyva biter..

Ala bayırın düzü,
Devriye bastı bizi,
İkimiz bir olalım,
Kaçıralım şu kızı.

Ak gülüm uyanmıyor,
Kalbim hiç dayanmıyor,
Sen orda, ben burada,
Yüreğim dayanmıyor.

Karanfil ocak değil,
Üstü tomurcuk değil,
Alacaksan al beni,
Gönül oyuncak değil.

Dağda payton yürümez,
Kıştır karlar erimez,
Yüreğimde dert çoktur,
Perdelidir görünmez..

Bahçelerde gül yastık,
Gülün dalına bastık,
Acep kısmet olur mu,
İkimize bir yastık.

Dama çıkma baş açık,
Arpalar kara kılçık,
Kız Allahı seversen,
Al bohçanı yola çık.

Mendilim kahve rengi,
Yoktur yârimin dengi,
Oturmuş yazı yazar,
İsmi Ahmet efendi..

Deniz dibi kum çalar,
Mor sümbüllü bahçeler,
Verin benim yârimi
Düşmanlarım oh çalar..

Sarı kâğıt yazdırdım,
Elden ele gezdirdim,
Ne sevdim ne sevildim,
Arkam sıra gezdirdim.

Gidin bulutlar gidin,
Yârime selâm edin,
Yârim uykuda ise
Uykusunu terkedin..

Dağda tavşan beklerim,
Yâre yelek dikerim,
O yâr benim olmazsa,
Yelek seni sökerim.

Mavi yelekli yârim,
Göğsün ilikli yârim,
Nasıl bensiz yatarsın,
Gâvur yürekli yârim.

Denizde kum kınalı,
Balıkta pul kalmadı,
Gitti yârim gelmedi,
Başta akıl kalmadı.

Penceresi perdeli,
Çiçek açmış zerdeli,
Yenice bir yâr sevdim,
O da benden zır deli...

Odam odana karşı,
Atma oğlan bu taşı,
Yârimin çatık kaşı,
Oynatır dağı taşı..

Ördek suda yıkanır,
Hem uyur hem uyanır,
Yâr askerde ben burda,
Buna can mı dayanır?.

Yârim binmiş kır ata,
Cebi dolu gazata,
Benzi sararmış solmuş,
Yalnız yata yata..

Oğlan adın Alişan,
Bu mendil sana nişan,
Gurbet ele gidersen,
Al da beline kuşan..

Karanfilim sarkarım,
Açılmaya korkarım,
Yâr geliyor deseler,
Hasta olsam kalkarım..

Biber ektim yollara,
Yoldurmadım ellere,
Gizli, gizli yâr sevdim,
Bildirmedim ellere..

Ah benim biriciğim,
Pek geldi göreceğim,
Ayda bir mektup yolla,
Derdinden öleceğim..

Ay doğar gün doğmaz mı?
Bana yâr bulunmaz mı?
Eğer yârsız ölürsem,
Namazım kılınmaz mı?

Suyu koydum cezveyle,
Malın mı var hazneyle?
Sana kız mı verirler
Sokaklarda gezme ile..

Sıra sıra hanımız,
Karşıda harmanımız,
Sen ordan çık, ben burdan
Çatlasın düşmanımız..

Susadım kar isterim,
Döşeği dar isterim,
Dar döşeğin içinde,
Cilveli yâr isterim..

Harmanı yayık sandım,
Yâri uyanık sandım,
Açtım yorganı baktım,
Taze yağmış kar sandım.

Giden tren durur mu?
Mektup yazsam olur mu?.
İkimize bir yastık,
Acap nasip olur mu?

Gide gide yoruldum,
Odalara kuruldum,
Eski yâr şöyle dursun,
Yeni yâre vuruldum.

Urfanın demir tahtı,
Yağmur yağdı, sel aktı,
Urfanın güzelleri
Bizi burda bıraktı..

Çarşıda gezen oğlan,
Ceketi güzel oğlan,
Bende gönlün var ise,
Parayı kazan oğlan.

Kalede kuş sesi var,
Başında mor fesi var,
Konak seni yakarım,
İçinde yâr sesi var..

Kara yağlık bağlama,
Ben gidiyorum ağlama,
Ben buralı değilim,
Bana gönül bağlama..

Karanfili kavurdum,
Dama çıktım savurdum,
Yâr geliyor dediler,
Çifte kurban devirdim..

Şu dağlar maviş durur,
Geleni kavuşturur,
Merak etme sevdiğim,
Hak bizi kavuşturur..

Köprü altı bu mudur,
Testi dolu su mudur,
Söyle Allah aşkına,
Son cevabın bu mudur?

Şu dağın ardındayım,
Saatin dördündeyim,
Giden oğlan dön geri,
Ben senin derdindeyim.

Giden oğlan dön geri,
Elinde mor mendili,
Sana sevda çekiyom,
Kiraz ayındanberi..

Ben bir uzun kamışım,
Duvara dayanmışım,
Hasta sanmayın beni,
Sevdadan sararmışım.

Bugün günlerden Pazar,
Bülbül okur gül yazar,
Irakta yâri olan
Eli böğründe gezer.

Gümüş tesbihim şak-şak,
Küskün isen barışak,
Aramız uzak oldu,
Mektubundan konuşak.

Konsol üstünde kaymak,
Yiyelim parmak parmak,
Her yiğitin kârı mı,
Al duvaklı kız sarmak.

Yiğitim kıyma bana,
Kurban olayım sana,
Yılda kurban bir tane,
Her gün kurbanım sana..

Şu dağlar kara dağlar,
Al geymiş, yeşil bağlar,
Yârinden ayrılanlar,
Hem düşünür hem ağlar.

Şu dağlar maviş durur,
Yolcuyu ulaştırır,
Ben yârimden ayrıldım,
Hak bizi kavuşturur..

Esmer güzel ağlama,
Yüreğimi dağlama,
Kara taşın üstüne,
Sarı yazı bağlama.

Bağa girdim üzüm yok,
El yârinde gözüm yok,
Ben yârimi küstürdüm,
Barışmıya yüzüm yok..

Erzurumda bağ olmaz,
Kara üzüm ağ olmaz,
Komşu kızı sevenin,
Yüreğinde yağ olmaz.

Erzurumun yolları,
Yârin beyaz kolları,
Yâr aklıma düşerse,
Yâri nerde bulmalı..

Diyarbakır yolunda,
Altun burma kolunda,
Kız ben seni alırım,
Askerliğin sonunda.

Kemer vurmuşbeline,
Bakın yârin haline,
Canlarım kurban olsun,
Top zülüflü geline..

Kapının eşiğine,
Taş koydum beşiğine,
Yâr uzanmış bekliyor,
Yorgansız döşeğine..

Vurun testi gümlesin,
Âşık olan dinlesin,
«Azizli» den kız seven
Yataklarda inlesin.

Şu derenin uzunu,
Kıramadım buzunu,
Aldım Çerkez kızı da,
Çekemedim nazını..

Ekene bak ekene,
Gül sarılmış dikene,
Mevlâm sabırlar versin,
Gizli sevda çekene..

Feslen ektim gül bitti,
Dalında bülbül öttü,
Ötme, bülbülüm ötme,
Yârim askere gitti..

Arpalar orak oldu,
Yakınlar ırak oldu,
Yârim gitti gelmedi,
O bana merak oldu.

Karanfilim budama,
Sefa geldin odama,
Gelirse güzel gelsin
Çirkin koymam odama..

Havuzu dolandırdım,
Suyunu bulandırdım,
Anam size kız vermez,
Ben sizi dolandırdım..

Kalenin ardı mersin,
Beklerim yârim gelsin,
Beklemiye usandım,
Allah beleni versin.

Almayı dörde böldüm,
Bıçağı küle serdim,
Şükür olsun Allaha,
Yâr söyledi ben güldüm.

Altınım alay değil,
Gümüştür kalay değil,
Kınamayın komşular,
Yâr sevmek kolay değil.

Altınımın turası,
Mer'a kalsın burası,
Yâri çarşıda gördüm
Parlıyor kundurası..

Çayır uzun biçemem,
Su bulanık içemem,
Bana derler yârdan geç,
Ben yârimden geçemem.

Kunduram var ırakta,
Yârim hangi tarafta,
Yâr elime geçerse,
Saracağım bir hafta..

Uzun kavak dik durur,
Dalında divit durur,
Döndüm ardıma baktım,
Sevdiğim yiğit durur.

Kavak senden uzun yok,
Dal yerinde üzüm yok,
El oğlu değil misin,
Benim sende gözüm yok.

Kalenin ardı mildir,
Bizi ayıran kimdir?
Ayırsalar, atsalar,
Gene kalbimiz birdir.

Şu gelen ayı mıdır?
Elinde tayı mıdır?
Yârimi hasta derler,
Acaba sahi midir?

Dere boyu giderim,
Bir çıkı buldum çözerim,
Vallah, billâh enişte,
Ben ablamdan güzelim.

Harman yeri, kış yeri,
Sevdiğim yavaş yürü,
Nişanım yok diyordun
Al yanakta diş yeri..

Giderim Sivas üstü,
Mendilim yere düştü,
Mendilimi alırken,
Gönlüm o kıza düştü.

Gemideyim gemide,
Ayağım yemenide,
Sür kâfirin gemisi,
Sevdiğim var ilerde..

Gökte uçan kırlangıç,
Kanadı ayrıç, ayrıç,
Beni yârden ayıran,
Kan kussun avuç avuç..

Su gelir akma ile,
Taş, kaya yıkma ile,
Çirkin güzel olur mu
Çok altın takma ile..

Entarimi ben biçtim,
Gurbet ellere düştüm,
Ne talihsiz başım var,
Asker oğlana düştüm.

Mendilimi düreyim,
Bekle beni, geleyim,
Uyu, uyan sar beni,
Yâr olduğun bileyim..

İnce çektim suyumu,
Ceylân bilir huyumu,
Teneşire çıkarsam,
Yârim döksün suyumu.

Armut dalda esniyor,
Birbirini besliyor,
A benim deli gönlüm,
Yâri görmek istiyor.

Mektup yazdım kışıdı,
Kalemim gümüşüdü,
Daha neler yazacam,
Parmaklarım üşüdü..

Yaş nanenin kurusu,
Akan suyun durusu,
Ben yârimden ayrılmam
İşte lâfın doğrusu.

Ay doğar aşa gider,
Ağam Maraşa gider,
Komşudan kız sevenin,
Emeği boşa gider..

Su gelir güldür, güldür,
Su tülbendi götürür,
Bakma boyun kısalır,
Cilvem seni götürür.

Kapıdan atlı geçti,
Nalı parlattı geçti,
Ellere selâm verdi,
Beni aldattı geçti.

Uzadım kamış oldum,
Damladım gümüş oldum,
Bu sevdaya düşeli,
Yuva yapmaz kuş oldum.

Şu dağlar meşelerde,
Gül suyu şişelerde,
Eller yârini bulmuş,
Biz kaldık köşelerde..

Giderim hafta hafta,
Bastığım çürük tahta,
Yedi davul döğdürdüm,
Bir kız için beş hafta..

Kaleden indim düze,
Su dökmedim nergize,
Yedi yıl hizmet ettim,
Kömür gözlü bir kıza.

Leblebi koydum tasa,
Doldurdum basa basa,
Benim yârim çok güzel,
Azıcık boyu kısa...

İbrahim Zeki Burdurlu

DÜZELTME

114 üncü sayıda çıkan (Karslı Kurbanî) adlı yazıda 137 ve 138 inci sayfalarda çıkan şiirler, tartip yanlışlığı olarak, düzgün çıkmamıştır. Aşağıdaki gibi olacağından yeniden neşrediyoruz:

DÜĞÜN

— 1 —

Yaylakta bir Kürt maralı
Adı (Ağca Gaçe) kızın
Kızıl gülden al yanağı
Can tezeler baçı kızın
Kaşı çatma gözü humar
Kirpikleri gaçı kızın
Cihan zülmet olur düşse
Gün yüzüne saçı kızın
Al yeşili töker dağlar
Yüklenirse köçü kızın.

— 2 —

Haber olur Kafdağına
Kara geyer kılar efkâr
Yardım diler havalardan
Ovaya kar boran töker
Yalvarırlar zemheriye
O da gelir çadır tiker
Dilbar üçün dağla aran
İki taraf koşun çeker
Dörd ay cenk kış görür eller
Cennet koynu içi kızın.

— 3 —

Aran aman diler yaddan
Gelir kıza minnet eder
İkrar verir bahar olur
Bu âleme mürvet eder
Camadanlı Zilan eli
Bir eline hizmet eder
Duyan şahlar tahttan yener
Kulluğunda hörmet eder
KURBANına el verirse
Bağışlanır suçu kızın.

Yedekli Koşma

Hakikat râhını gözle dün-ü gün
Çıkıp yoldan merki nefsana uyma
Sakın şeytana uyma
Zülfü reyhana uyma
Yâni zahid ol demem
Lâkin mestana uyma
Gerçek ağlıyandan var nasihat al
Hercayı dilberi handana uyma.

***

Ger dilersen kûyi yara gidesin
Gerek ki kalbini saf pâk edesin
Dağı hicri dadasın
Meye mi üftadesin
Câmicümşidi bırak
İç hakikat badasın
Terkeyle cihanın her bir âdesin
Hâhişgeri hur-ü cinana uyma.

***

Fakire izzet et göynün hoş eyle
Zayifi kavîden dayim baş eyle
Hakka yarar iş eyle
Aşk ataşın nuş eyle
Cefayi tîgi yara
Ger sineni tuş eyle
Ehli irfan isen sözüm huş eyle
Hicranı arzular KURBANa uyma.